

Rijksoverheid

‘Samen veilig doorwerken’

Dit protocol biedt duidelijkheid aan bedrijven, bewoners, opdrachtgevers, klanten, en alle werkenden over veilig werken tijdens de coronacrisis. Ook aan bod komt de manier waarop werkzaamheden bij mensen thuis veilig doorgang kunnen vinden. Het protocol is door Bouwend Nederland en Techniek Nederland aan het ministerie van BZK aangeboden en in het overleg met de Ministers van BZK en I&W met diverse andere bouwbranches en vakbonden aangevuld en vastgesteld.

Uitgangspunt van dit protocol zijn de geldende adviezen en maatregelen van het RIVM. Het protocol is gebaseerd op de stand van zaken op 26 maart 2020 en zal steeds zo snel als mogelijk worden gewijzigd wanneer nieuwe adviezen of maatregelen van kracht worden. Het protocol is beoogd als handvat voor de veilige uitvoering van werkzaamheden. Vanuit de praktijk kan er aanleiding zijn om door partijen beredeneerd af te wijken als de situatie daarom vraagt.

Dit protocol richt zich op de bouw- en technieksector en aanverwante activiteiten. Raadpleeg de website van het RIVM voor de algemene maatregelen en voorschriften rondom het handelen in het geval van (een verdenking van) coronabesmetting.

Partijen richten een Helpdesk Corona Bouw en Techniek in. Dit is een centraal loket voor vragen, informatie en om overtredingen van de regels van veilig samen doorwerken te melden.

Uitgangspunt van het protocol

Het protocol is gebaseerd op de arbeidshygiënische strategie. Deze insteek waarborgt dat er minimaal beroep gedaan hoeft te worden op de inzet van beperkt beschikbare persoonlijke beschermingsmiddelen, behalve in specifieke situaties zoals werk in zorginstellingen. De strategie bestaat er uit dat als eerste maatregelen worden getroffen om besmetting te voorkomen dat er in een omgeving wordt gewerkt met besmettingsrisico. En als dat niet mogelijk is, dus werk in gebieden met besmettingsrisico is nodig, dat met technische en organisatorische maatregelen worden getroffen om besmetting te voorkomen. Tot slot zijn er specifieke situaties waarbij ook persoonlijke beschermingsmiddelen ingezet moeten worden. Bij werkzaamheden in gebouwen waar bewoners of gebruikers verblijven is er reden voor extra voorzichtigheid. Voorafgaand is instemming van de bewoners of gebruikers nodig. Wordt geen instemming gegeven dan wordt geacht dat het werk niet veilig kan worden uitgevoerd.

De concrete uitwerking van het protocol treft u aan op de volgende pagina's. Vervolgens worden een aantal aspecten daarvan uitgelicht. Een checklist om het protocol om te zetten naar een dagelijkse dagroutine zal zo snel mogelijk worden ontwikkeld.

Samenvatting maatregelen ten aanzien van het nieuwe coronavirus voor de bouw-/technieksector

Sector	Situatie	Bronaanpak	Technisch en organisatorisch	PBM (adembescherming, handschoenen etc.)
Alle sectoren				
<p>Algemeen (deze preventieve maatregelen moeten altijd worden opgevolgd in alle onderstaande sectoren)</p>	<p>Alle werkzaamheden</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Niet naar het werk gaan door werknemer bij Corona-infectie van jezelf of een gezinslid. - Niet naar het werk gaan bij verkoudheidsklachten. - Niet naar het werk gaan als een gezinslid koorts heeft. Pas weer naar het werk gaan als werknemer of gezinslid minimaal 24 uur klachtenvrij is. - Thuiswerk organiseren als de functie dat toelaat. <p>Uitzondering is de werknemer in een cruciaal beroep in een vitaal proces.¹</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Geen handen schudden. - Regelmatig de handen wassen en/of gebruik maken van desinfecterende handgel met minimaal 70% alcohol.² Was je handen min. 6x per dag, volgens de instructie. In ieder geval voor het eten, na toiletbezoek, na het reizen met het openbaar vervoer, na het schoonmaken. - Gezicht niet of zo weinig mogelijk aanraken, in de elleboog niezen/ hoesten, zelf papieren zakdoekjes meenemen. En deze na één keer gebruik weg gooien. Daarna handen wassen. - Houd zoveel mogelijk 1,5 meter afstand, zowel bij het vervoer naar en van de werkplek als op de werkplek zelf. - Pas daarop het werk aan en richt de werkplek hierop in. - Indien minder dan 1,5 meter onvermijdbaar is, streng op RIVM hygiëne regels.^{3,4} - Regelmatig schoonmaken. Als het kan spullen desinfecteren met 70% isopropylalcoholdoekjes - Deel je gereedschap en telefoon niet met anderen. - Houd materieel, gereedschap en PBM's schoon. - Ventileer werk- en kantoorruimte. - Werk zoveel mogelijk in vaste teams 	<p>Alle hygiënische voorzorgsmaatregelen⁵</p>

¹ Vitale processen en cruciale beroepen: zie informatie van de Rijksoverheid, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/veelgestelde-vragen-over-coronavirus-en-kinderopvang/cruciale-beroepen> Op 23 maart constateren we dat deze website niet helemaal actueel is en dat VNO_NCW in deze beter geraadpleegd kan worden: <https://www.vno-ncw.nl/weekbulletin/extra-info-lijst-cruciale-beroepen-voor-noodopvang-kinderen>

² Let op: regelmatig handen wassen en desinfecteren ontvet de huid. Daardoor neemt de barrière functie van je huis af. Gebruik daarom ook regelmatig een verzorgende handcreme.

³ Dit geldt bijvoorbeeld ook tijdens de lunch en leveringen van leveranciers

⁴ Het streven is 1,5 meter afstand. Het gaat hierbij vooral om bewustzijn van mensen op de werklocaties vergroten. Als mensen niet anders kunnen dan dichter dan 1,5 meter bij elkaar in de buurt komen, dan gelden de hygiëne eisen. Voor specifieke gevallen kunnen vragen gesteld worden via de Helpdesk

⁵ Conform de richtlijnen van het RIVM.

Sector	Situatie	Bronaanpak	Technisch en organisatorisch	PBM (adembescherming, handschoenen etc.)
Specifieke sectoren of werksituaties (aanvullende maatregelen bovenop de algemene preventieve maatregelen voor alle sectoren)				
Werken voor particulieren en huurders van woningcorporaties/ vastgoedeigenaren	Algemeen (deze preventieve maatregelen moeten altijd worden opgevolgd in alle onderstaande situaties)	<p>Vooraf:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitdrukkelijk instemming van bewoners/huurders/gebruikers vragen voor toegang. - Klanten/gebruikers vragen of zij of huisgenoten/collega's etc gezondheidsklachten hebben in relatie tot Corona (hoesten, keelpijn, koorts) of behoren tot de categorie kwetsbare personen⁶. Bewoners bepalen of zij toegang geven tot hun woning. - Klanten vragen om huis goed te ventileren - Klanten vragen om de installatie goed bereikbaar te maken 	<ul style="list-style-type: none"> - Klanten moeten 1,5 meter afstand houden - Het bezoek beperken tot het noodzakelijke werk - Bij aftekenen contact door klanten met documenten of apparatuur zoveel mogelijk vermijden 	
	Klanten/gebruiker of huisgenoten/collega's zonder gezondheidsklachten (in relatie tot Corona) (hoesten, keelpijn, koorts) en ook niet behorende tot de groep kwetsbare personen	<ul style="list-style-type: none"> - Regulier werk kan met instemming van bewoners of gebruikers uitgevoerd worden. Met inachtneming van de landelijke maatregelen m.b.t. afstand houden en hygiëne 	geen	geen
	Klanten of huisgenoten met het nieuwe coronavirus of gezondheidsklachten (in relatie tot Corona) (hoesten, keelpijn, koorts) of behorend tot de groep kwetsbare personen	<ul style="list-style-type: none"> - Alleen werk uitvoeren bij ernstige storing of calamiteit. Ernstig is als algemene dagelijkse levensbehoefte (koken, toiletgebruik, wassen, schoonmaken et cetera) niet uitgevoerd kunnen worden. 	<ul style="list-style-type: none"> - De buitendeur staat open of wordt door iemand anders vanaf buiten geopend. - De klanten bevinden zich in een andere ruimte. - Communiceer indien nodig met de klant via de telefoon. 	<p>Voor extra bescherming eventueel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wegwerp handschoenen⁷, elke kwaliteitsklasse volstaat - Wegwerpsloffen - Veiligheidsbril (wegwerp of anders desinfecteren).

⁶ Conform definitie van het RIVM, met name ouderen en mensen met bestaande medische aandoeningen.

⁷ Bijvoorbeeld nitril, pvc, latex, butylrubber

Sector	Situatie	Bronaanpak	Technisch en organisatorisch	PBM (adembescherming, handschoenen etc.)
Externe locaties (infra, bouw, utiliteit)	Alleen werken op locatie	Geen	Geen	Geen
	Met meerdere mensen op locatie	Geen	<p>In de schaftkeet of vergaderruimte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hang de regels en instructies op. - Bepaal een maximum aantal aanwezigen in de ruimte, zodanig dat 1,5 m afstand gehouden kan worden. - Houd ook bij het betreden van een ruimte rekening met 1,5 m afstand. - Spreid de schafttijden of bied extra ruimtes en schaftplekken aan. - Bij instructie en toolboxen, wees er alert op dat iedereen op 1,5 m van andere personen kan blijven. Geef de instructie eventueel in meerder kleine groepen. - Instrueer de medewerkers en deelnemers aan de vergadering vooraf. - Zorg dat de ruimtes vaker schoongemaakt worden en dat er zeep/ontsmettingsmiddel en wegwerphanddoeken aanwezig zijn. - Overleg met leveranciers, onderaannemers, opdrachtgevers: Leg waar mogelijk telefonisch contact. 	Geen

Sector	Situatie	Bronaanpak	Technisch en organisatorisch	PBM (adembescherming, handschoenen etc.)
Zorglocatie	Laag risico ruimte ⁸	geen	geen	geen
	Hoog risico ruimte ⁹	Volg de instructies van de opdrachtgever	Volg de instructies van de opdrachtgever	Volg de instructies van de opdrachtgever
	Luchtbehandelingskast van IC of de longafdeling	geen	geen	- Als men de afgevoerde luchtstroom kan inademen, dan FFP2 masker
Samen in een bus reizen	Alle werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> - Stel vast of er noodzaak is om samen te reizen. - Zoveel mogelijk met eigen vervoer - Alleen samen reizen als apart vervoer niet geregeld kan worden 	<ul style="list-style-type: none"> - Extra ventilatie in vervoersmiddel, door raam te openen bij mooi weer of het ventilatiesysteem. - Telkens op dezelfde plek plaatsnemen - Houd onderling zoveel mogelijk afstand, houd bij in- en uitstappen 1,5 meter aan. - zorg voor optimale hygiëne door de bedieningsmiddelen extra te reinigen (stuur, versnellingspook, deurklink, touchscreen, etc.) en regelmatig te desinfecteren met 70% isopropylalcoholdoekjes 	geen

⁸ Ruimtes waar geen (potentieel) besmette patiënten verblijven, ruimtes waar geen zorgpersoneel komt dat gecontamineerd kan zijn.

⁹ Denk aan triage tent, verpleeghuis kamer met zieke bewoner, IC-ruimte, ruimtes waar regime van druppelisolatie van toepassing is.

Communicatie

De Rijksoverheid heeft een uitgebreide hoeveelheid campagnemiddelen (posters, flyers etc) met uitleg over de richtlijnen van het RIVM en praktische aanwijzingen over hoe de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Via [deze link](#) kunt u deze downloaden. Deze posters en flyers kunt u gebruiken binnen uw bedrijf en op uw bouwplaats. Er is ook materiaal beschikbaar voor laaggeletterden. Sociale partners hebben hun eigen kanalen om te communiceren (o.a. via [Volandis](#) en [ArboTechniek](#)).

Algemene maatregelen en voorschriften

Maandag 23 maart heeft het kabinet maatregelen verscherpt in de strijd tegen het coronavirus. Dit betekent onder meer dat alle vergunningsplichtige bijeenkomsten, evenementen en samenkomsten verboden worden tot 1 juni 2020. Daaronder vallen de werkzaamheden van de bouw en techniek niet. Uiteraard moet u zich wel aan de RIVM-richtlijnen houden, zowel bij het vervoer naar en van de werkplek als op de werkplek zelf:

- Houd minimaal 1,5 m afstand van andere mensen
- Geef andere mensen geen hand
- Was regelmatig je handen
- Blijf thuis bij milde verkoudheidsklachten zoals snotteren, hoesten, keelpijn of koorts
- Blijf thuis als je huisgenoten hebt met koorts
- Als je niest of hoest, doe dat dan in je elleboogholte
- Als je je neus snuit, gebruik dan papieren zakdoekjes en gooi deze direct weg

Dit protocol biedt kaders en richtlijnen. Wanneer u twijfelt over de naleving van het protocol, dan moet u daar melding van doen bij de werkgever, de opdrachtgever of bij het bedrijf.

Vertaling van advies naar dagelijkse werkroutine

Van belang is goede vertaling van het protocol naar een dagelijkse werkroutine. In bijlage 1 is hiervoor een uitwerking opgenomen.

Stel een Corona verantwoordelijke aan op het werk

In de eerste plaats is iedereen zelf verantwoordelijk om de regels na te leven. Om hierop toe te zien, stelt u op de werklocatie één werknemer aan. Hij/zij ziet toe op naleving van het protocol. Hij/zij kent de coronaregels en spreekt – indien nodig – personen op de werklocatie aan op overtreding van de regels.

Wanneer moeten werknemers thuisblijven?

1. Werknemers blijven thuis bij klachten van neusverkoudheid of hoesten, keelpijn of koorts.
2. Werknemers blijven thuis als een van hun huisgenoten koorts heeft (totdat de huisgenoot 24 uur klachtenvrij is).
3. Wanneer ziekteverschijnselen verergeren (koorts > 38 graden Celsius en moeite met ademen) moeten zij telefonisch contact opnemen met hun huisarts.

Uitzondering op de punten 1 en 2 zijn is de werknemer in een cruciaal beroep in een vitaal proces.¹⁰

Beoordeling hoogrisico groep

Bij twijfel of een medewerker behoort tot de hoog-risicogroep kan de bedrijfsarts/ Arbodienst worden gevraagd om advies.

Wanneer ga je naar huis?

Van iedere aanwezige op de bouwplaats of monteur die bij consumenten thuis komt wordt verwacht dat deze verantwoordelijkheid neemt voor de eigen veiligheid en gezondheid en voor die van anderen. Ga dus naar huis bij milde verkoudheidsklachten zoals snotteren, hoesten, keelpijn of koorts. Ook hier geldt, in geval van milde klachten, de uitzondering dat bij een cruciaal beroep in een vitale functie een andere afweging gemaakt kan worden.

Wanneer worden werknemers naar huis gestuurd?

Als werknemers verkoudheidsklachten hebben, bij koorts of het niet hanteren van de veiligheids- en voorzorgsmaatregelen worden zij naar huis gestuurd. Ook hier geldt, in geval van milde klachten, de uitzondering dat bij een cruciaal beroep in een vitale functie een andere afweging gemaakt kan worden.

Mogen mensen thuiswerken?

Je werkt thuis als dat kan. Maar niet ieder beroep leent zich daarvoor. Het is voor werknemers van belang dat zij dit op een zo gezond mogelijke manier doen, denk hierbij bijvoorbeeld aan het zorgen voor een goede werkhouding. Werkgevers kunnen werknemers hierover informeren. Dit is echter niet voor alle beroepen mogelijk. Het protocol 'samen veilig doorwerken' biedt handvatten voor als thuiswerken niet mogelijk is.

<https://www.bouwendnederland.nl/actueel/nieuws/11338/hoe-zorg-ik-ervoor-dat-mijn-werknemers-op-een-gezonde-manier-thuiswerken>
overheid. <https://www.technieknederland.nl/cms/showpage.aspx?id=33531>

¹⁰ Vitale processen en cruciale beroepen: zie informatie van de Rijksoverheid. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/veelgestelde-vragen-over-coronavirus-en-kinderopvang/cruciale-beroepen> Op 23 maart constateren we dat deze website niet helemaal actueel is en dat VNO_NCW in deze beter geraadpleegd kan worden: <https://www.vno-ncw.nl/weekbulletin/extra-info-lijst-cruciale-beroepen-voor-noodopvang-kinderen>

Maatregelen op de werkvloer en tijdens het werk

Welke maatregelen gelden er voor de werklocaties?

In principe kan er doorgewerkt worden. Bouwplaatsen in de openlucht vormen namelijk een verminderde kans op besmetting. En voor andere locaties biedt het protocol een handreiking om besmettingsrisico te beheersen.

Wel moeten de volgende richtlijnen worden nageleefd, bespreek deze voorafgaand aan het werk met elkaar:

1. Stel een corona verantwoordelijke aan op de werklocatie
2. a. Houd zoveel mogelijk 1,5 meter afstand, zowel bij het vervoer naar en van de bouwplaats als op de bouwplaats zelf.
b. Pas daarop het werk aan en richt te werkruimte hierop in. Splits bijvoorbeeld groepen tijdens schaft. Lunch zoveel mogelijk in de open lucht. Lunch je in je bus? Dan doe je dat alleen.
c. Voor situaties waar deze afstand niet altijd realiseerbaar is, worden afspraken gemaakt hoe toch veilig gewerkt kan worden in overeenstemming met de hygiëne-richtlijnen van het RIVM.
3. Hygiëneregels voor de werkplaats moeten worden nageleefd:
 - extra schoonmaken van toiletten,
 - deurklinken goed schoonhouden,
 - materiaal voor gedeeld gebruik reinigen, voor het desinfecteren van materialen en producten is schoonmaakalcohol van 70 % (IPA) geschikt.
4. Beperk contacten met externen zo veel als mogelijk. Maak hierover afspraken met leveranciers en onderaannemers. Denk aan leveranties buiten de bouwplaats.
5. Laat de werknemers zoveel mogelijk in dezelfde teams en op dezelfde locaties werken, zodat men niet telkens met anderen in contact komt.
6. Spreek elkaar (streng) aan op (gevaar onderschattend) afwijkend gedrag en corrigeer elkaar. Neem je verantwoordelijkheid voor jezelf en collega's. Stel vragen en meld problemen bij je leidinggevende.
7. Schakel bij twijfel of grote onrust de Arbodienst of de kenniscentra van sociale partners in (Vollandis, ArboTechniek).

Welke maatregelen gelden er voor het werken bij particulieren?

De plicht van werkgevers om ervoor te zorgen dat werknemers veilig kunnen werken in een veilige omgeving, geldt ook voor werkzaamheden bij particulieren.

Vooraf:

- Klanten vragen:
 - o of zij er bezwaar tegen hebben dat de werkzaamheden worden verricht
 - o of zij of huisgenoten gezondheidsklachten hebben in relatie tot Corona
 - o of zij of huisgenoten tot de groep 'kwetsbare personen' behoren, i.v.m. ongewilde besmetting door de medewerker(s).
 - o om huis goed te ventileren
 - o om de installatie goed bereikbaar te maken
 - o om toiletten schoon te houden.
 - o om de handvatten, deurklinken meerdere malen per dag worden schoongemaakt
- Informeer werknemers dat ze vrij zijn om de werklocatie te verlaten op het moment dat ze toch tegen situaties aanlopen waarin ze zich onveilig voelen. Bijvoorbeeld als een klant hoestend en niezend de deur opendoet. De werknemer geeft dan aan de klant aan dat hij het i.v.m. het risico op besmetting met corona niet verstandig vindt om naar binnen te gaan en geeft dit ook door aan zijn leidinggevende of planner
- Informeer de klanten/bewoners dat ze vrij zijn om de werknemer te vragen de werklocatie te verlaten op het moment dat ze toch tegen situaties aanlopen waarin ze zich onveilig voelen. Bijvoorbeeld als de werknemer hoest of niest voor of tijdens de werkzaamheden. De klant/bewoner geeft dan aan de werknemer aan dat hij het i.v.m. het risico op besmetting met corona niet verstandig vindt om de werkzaamheden te verrichten. De werknemer geeft dit ook door aan zijn leidinggevende of planner.

Uitvoering:

Mocht er sprake zijn van gezondheidsklachten bij de klant of huisgenoten die wijzen op een Corona besmetting (hoesten, verkoudheid, koorts) of bij een klant die tot de groep 'kwetsbare personen' wordt gerekend, dan wordt het werk alleen uitgevoerd in geval van storing of calamiteit. En dan zijn aanvullende maatregelen nodig. Zie hiervoor het schema.

Afronding werkzaamheden

Voor het aftekenen van werkbonden wordt, vanwege de mogelijke besmetting via hand-/mond-/neus-/oogcontact waar een andere oplossing gekozen. Alternatieven zijn voorhanden (zie FAQ Corona Helpdesk van ArboTechniek)

Wat is de werkwijze wanneer het werk vraagt om samenwerking waarbij het niet mogelijk is om 1,5 meter afstand te houden?

Uitgangspunt is dat dit zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Indien minder dan 1,5 meter afstand echt onvermijdbaar is, wees dan extra alert en maak afspraken gemaakt hoe toch veilig gewerkt kan worden in overeenstemming met de hygiëne-richtlijnen van het RIVM.

Communicatieactiviteiten op de werkvloer:

Plan een toolboxmeeting (eventueel online) waarin je aan de werknemers aangeeft welke voorzorgsmaatregelen zijn voorgesteld om zo veilig mogelijk te kunnen werken, en bespreek met hen het beleid dat jullie hanteren;

Kan er nog gezamenlijk gereisd worden met een bedrijfsbus?

Stel vast of er een noodzaak is om samen te reizen. Kom zoveel mogelijk alleen naar het werk.

Reis alleen samen als apart vervoer niet geregeld kan worden. Als er toch samen reizen moet hanteer dan de volgende aanwijzingen:

- Houd onderling zoveel mogelijk afstand, houd bij in- en uitstappen 1,5 meter aan.
- Zorg voor extra ventilatie in vervoersmiddel, bij mooi weer door het raam te openen bijvoorbeeld of anders het ventilatiesysteem te gebruiken.
- Neem telkens op dezelfde plek plaats.
- Zorg voor optimale hygiëne door de bedieningsmiddelen extra te reinigen (stuur, versnellingspook, deurklink, touchscreen, etc.) en regelmatig te desinfecteren met 70% isopropylalcoholdoekjes.

Het protocol Veilig samen doorwerken wordt ondersteund door: Aedes, AFNL-NOA, Bouwend Nederland, CNV, FNV Bouwen en Wonen, FNV Metaal, NEPROM, OnderhoudNL, Techniek Nederland, VHG en Woonbond.